

баєв, О. С. Пономарьов, О. Г. Романовський. – Харків: Видавництво «Фоліо», 2006. – 416 с.

2. Большаков В.Ю. Психотренинг. Социодинамика. Упражнения, Игры. Социально-психологический центр. – СПб., 1996. – 379 с.

3. Бурлачук Л. Ф. Словарь-справочник по психологической диагностике. / Л. Ф. Бурлачук, С.М. Морозов. – К.: Наукова думка, 1989. – 200 с.

4. Кляйманн М. Ассесмент-центр / Пер. с нем. – Х.: Изд-во Гуманитарный центр, 2004, – 128 с.

5. Крутий О. М. Психолого-акмеологичні детермінанти команди в державному управлінні та методи її діагностики / О. М. Крутий // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006. – Вип. 3 (15). – С. 311–318.

6. Крутий О. М. Сучасні методи діагностики професійної компетентності в системі державного управління / О. М. Крутий // Регіональна політика на сучасному етапі державотворення: проблеми децентралізації, ризику та перспективи впровадження : матеріали щоріч. загальноінститутської наук.-практ. конф., 31 жовтня 2006 р. – Одеса : Вид-во ОРІДУ НАДУ 2006. – С. 4–7.

7. Кулагин Б.Ф. Основы профессиональной диагностики. – Л.: медицина, 984. – 216 с.

8. Лахижа М.І. Модернізація публічної адміністрації: теоретичні та практичні аспекти.-[монографія].- Полтава: РВВ ПУСКУ, 2009. – 289 с.

9. Рудестам К. Групповая психотерапия. – СПб.: Издательство «Питер». 2000. – 384 с.

просування обмежене, зростання жіночих захворювань тощо є проявами неефективної вітчизняної ґендерної політики.

✎ У цілому, окреслені вище нами аспекти розуміння змісту цієї проблематики раніше не були предметом спеціального аналізу, проте в межах окремих дослідницьких підходів деякі з них опосередковано розглядалися. До окремих з них слід віднести праці зарубіжних та вітчизняних вчених: В. Близнюк, Т. Василевської, Л. Виноградової, Н. Грицяк [2], А. Заєць, Е. Здравомислової, І. Калачової, Л. Кобелянської, Н. Лавріненко [6], К. Левченко, Т. де Лореті, Т. Мельник [7], Дж. Міля, В. Мюллера, С. Олійник, А. Темкиної, в яких розглядаються окремі питання прав людини та проблеми впровадження ґендерної рівності у суспільних відносинах.

✎ Недостатньо досліджені теоретико-методологічні та практичні засади ґендерної політики в сучасних умовах, механізми її формування та реалізації в Україні.

✎ Метою статті є здійснення аналізу механізмів формування та реалізації ґендерної політики в Україні, обґрунтування шляхів забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків в українському суспільстві.

✎ Рівноправна участь жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства і держави є важливою умовою й гарантією утвердження демократії в Україні та запорукою її європейської інтеграції. Формування та реалізація державної політики з утвердження ґендерної рівності здійснюється у відповідності до міжнародних зобов'язань і національного законодавства України.

Світове співтовариство відіграє значну роль у регулюванні ґендерних відносин, наповнені ґендерним конструктом усієї системи соціальних відносин. Україна також останні п'ять років плідно впроваджує міжнародні проекти, а саме:

- Програму рівних можливостей та прав жінок в Україні ПРООН/ЄС, проекти що стосуються впровадження ґендерної рівності в країні, впровадження ґендерного мейнстріменгу у всіх сферах життєдіяльності.
- Проект захисту прав жінок і дітей в Україні (TRES), співпраця в сфері захисту прав жінок і дітей, проведення спільних міжнародних конференцій, нарад, реалізація плану дій щодо захисту прав людини, створення методичних посібників щодо захисту прав дітей від насильства в сім'ї.
- Проект жінок і дітей в Україні – комунікаційний компонент (ЄС), розробка, підписання і впровадження плану дій комунікаційної стратегії в Україні, проведення спільних заходів, спрямованих на захист прав дітей, попередження насильства в сім'ї, залучення роботодавців до кращого роботодавця України.
- Проект рівних прав і можливостей в сфері праці в Україні МОП, реалізація спільних планів дій щодо створення та впровадження ґендерного аудиту в сфері праці, створення і реалізація методики ґендерного бюджетування в Україні, навчання державних службовців.
- Проекти щодо попередження насильства в сім'ї в Україні Міжнародний правозахисний центр «Ла-Страда Україна».
- Проекти щодо попередження насильства в сім'ї в Україні, робота з особами, які вчиняють насиль-

УДК 305(477)

Олена Линдюк, Ольга Роденко

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ҐЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У статті здійснено концептуальний аналіз механізмів формування та реалізації ґендерної політики в Україні, обґрунтовані шляхи забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків в українському суспільстві.

Ключові слова: ґендерна політика, ґендерна рівність, глобалізація.

✎ Рівні права і рівні можливості для чоловіків та жінок є принципами, базовими цінностями та стандартами визнані міжнародною спільнотою в сучасних умовах глобалізації. Незважаючи на досягнуті успіхи у сфері ґендерної рівності на світовому рівні в сучасних умовах глобалізації, в Україні механізми формування та реалізації ґендерної політики не реалізується належним чином. Обмежений доступ жінок до влади, поширення безробіття серед жінок, велика кількість жінок працює неповний робочий день, або за тимчасовими контрактами, праця у домашньому господарстві не враховується як продуктивна, збільшення розриву в доходах жінок і чоловіків, службове та професійне

© Линдюк О.А., Роденко О.В., 2011.

ство, проекти, що стосуються представленості жінок на всіх рівнях влади і у депутатському корпусі Організація безпеки та співробітництва в Україні (ОБСЄ).

- Співпраця щодо попередження торгівлі людьми, міграція та імміграція Міжнародна організація міграції в Україні (МОМ).

Україна взяла на себе виконання низки міжнародних зобов'язань, а саме: Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та її Факультативний протокол, Декларацію про рівноправність жінок і чоловіків та інші документи Ради Європи, Конвенції МОП: № 100 «Про рівну винагороду», № 111 «Про дискримінацію в галузі праці та занять» та № 156 «Про працівників із сімейними обов'язками», Європейської соціальної хартії (переглянута), Цілі 3 «Досягнення ґендерної рівності» проголошені на саміті Розвитку Тисячоліття. Проте на практиці ці зобов'язання належним чином не виконуються.

Діючі механізми та інструменти забезпечення ґендерної рівності в Україні досі залишаються недосконалими. Це не дозволяє докорінним чином протидіяти ґендерній нерівності, викоринювати існуючі стереотипи щодо ролі жінок і чоловіків у суспільстві, а також у повному обсязі досягти цілей державної політики щодо створення умов для реалізації рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Ґендерна нерівність спричиняє загострення політичних, соціально-економічних, культурних та інших проблем у суспільстві.

Основні прояви ґендерної нерівності можуть бути визначені таким чином:

- ґендерна політика де-факто не є складовою частиною державної політики в усіх галузях суспільно-політичного та економічного життя;
- недостатній рівень представництва та участі жінок на рівні прийняття політичних і соціально-економічних рішень, а також в управлінні ресурсами. За показником розширення можливостей жінок Україна посідає 86 місце серед 182 країн світу. Зокрема, міжнародними експертами звернуто увагу на відсутність жінок у складі КМУ, серед керівників обласних державних адміністрацій, низький рівень представництва жінок (менше 8%) у складі ВРУ, серед заступників керівників центральних органів виконавчої влади тощо;
- низький рівень економічної активності жінок та чоловіків працездатного віку (за даними Держкомстату, в 2010 р. він складав 58,4% серед жінок та 69,67% серед чоловіків);
- дискримінація в процесі працевлаштування та професійного розвитку, секторальна професійна сегрегація призводять до суттєвого розриву в оплаті праці жінок і чоловіків. За інформацією Міністерства соціальної політики України в 2011 р. розмір середньомісячної заробітної плати жінок становив 70% від заробітної плати чоловіків, а це спричинює підвищення рівня бідності жінок;
- суспільні ґендерні стереотипи створюють перешкоди та обмеження для вільного вибору способу життя, у т.ч. професійної та суспільної реалізації, сімейного життя тощо;
- діюча система освіти характеризується тим, що: відтворює ґендерні стереотипи; відсутня системність у запровадженні ґендерного компоненту в загальну середню, професійно-технічну та вищу освіту; фактично не ініціює і не підтримує проведення й впровадження фундаментальних наукових досліджень стосовно ґендерних проблем;

- суттєвий розрив у середній тривалості життя чоловіків і жінок (62 р. у чоловіків та 74 р. у жінок) та високий рівень захворюваності, смертності чоловіків працездатного віку;
- низький рівень медичних послуг, особливо в галузі забезпечення репродуктивного здоров'я жінок і чоловіків, велика кількість абортів, зростання рівня інфікування ВІЛ/СНІДом, особливо серед молодих чоловіків;
- низька ефективність механізму запобігання і протидії ґендерному насильству, відсутність комплексного підходу до формування суспільного неприйняття насильства;
- недостатнє використання можливостей закладів культури та мистецтва у подоланні ґендерних стереотипів та формуванні ґендерної культури (зокрема, ресурсів 18 тисяч публічних бібліотек, театрів, музеїв тощо);
- держава не пропонує моделі гармонізації сімейного та професійного життя для жінок і чоловіків, зокрема, для формування культури відповідального батьківства.

До основних причин ґендерної нерівності в Україні доцільно віднести наступні:

- політичну нестабільність, що впливає на політичну волю щодо впровадження ґендерної рівності;
- низький рівень ідентифікування проблеми порушення прав людини, зокрема, ґендерної дискримінації;
- недостатньо розвинуту систему дієвих механізмів для реалізації державою політики рівних прав і можливостей, у т.ч. механізмів ґендерного аналізу, ґендерного інтегрування в усі сфери діяльності держави та суспільства;
- недостатність системних ґендерно-визначених статистичних даних – не тільки кількісних, але й якісних;
- відсутні механізми забезпечення ґендерної рівності в сімейній сфері, формування відповідального батьківства та материнства;
- де-факто відсутні механізми та не запровадженні практики судового провадження за фактами (прихованої) дискримінації за ознакою статі та ґендерного насильства;
- ґендерна нерівність все ще розглядається переважно як «жіноча» проблема;
- суспільні ґендерні стереотипи створюють перешкоди та обмеження у реалізації прав і свобод жінок і чоловіків;
- не діють механізми для ефективного протидії сексизму в рекламі та ЗМІ;
- низька освідченість людей стосовно подолання ґендерних стереотипів;
- освіта та просвіта населення України щодо подолання ґендерних стереотипів відбувається на низькому рівні.

Таким чином, доцільно удосконалити механізми формування та реалізації державної політики утвердження ґендерної рівності, зміцнення існуючих та створення нових механізмів недопущення дискримінації за ознакою статі, розширення застосування позитивних дій, забезпечення економічної незалежності кожної статі, створення умов для більш широкої участі жінок у прийнятті суспільно важливих рішень, для поєднання професійних та сімейних обов'язків, викоринення ґендерного насильства та подолання ґендерних стереотипів.

Досягнення забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків в українському суспільстві здійснюється за допомогою наступних механізмів державного управління:

1. Правових. Забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків визначено статтею 24 Конституції України, Законом України від 08.09.2006 р. № 2866-IV «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [4], Указом Президента України від 26.07.2006 р. №1135/2005 «Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», Постановою КМУ від 27.12.2006 р. №1834 «Про затвердження Державної програми з утвердження ґендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року», дорученням Прем'єр-міністра України від 29.03.2010 р. №13806/1/1-10 про надання пропозицій щодо розробки проекту Державної програми з утвердження ґендерної рівності в українському суспільстві на 2011–2016 рр.

Ратифікувавши Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та її Факультативний протокол, Конвенції МОП № 100, № 111, № 156; Європейську соціальну хартію (переглянуту), Україна взяла зобов'язання щодо втілення міжнародних стандартів відносно дотримання рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у суспільстві. Крім того, як країна-учасниця ООН, Україна зобов'язалася до 2015 р. виконати підписані на саміті Тисячоліття та проголошені Декларацією тисячоліття ООН [3] «Цілі Розвитку Тисячоліття» [9], 3 пункт яких присвячений забезпеченню рівності прав жінок і чоловіків.

2. Політичних. Важливою умовою та гарантією утвердження демократії в Україні є рівноправна участь жінок і чоловіків у політичній сфері. Формування та регулювання державної політики з утвердження ґендерної рівності здійснюється у відповідності до міжнародних зобов'язань та національного законодавства України. Проте відсутність жінок серед керівництва ВРУ (Голова та заступники Голови), серед радників Президента України, серед членів КМУ, серед керівників обласних державних адміністрацій та АРК, є політичними аргументами для застосування посиленних позитивних дій щодо забезпечення ґендерного балансу на рівні прийняття політичних рішень; для подальшого розвитку інституційних механізмів ґендерного інтегрування; для забезпечення безперервності та послідовності політичної волі на всіх рівнях влади; для конструктивної, відповідальної, прозорої співпраці органів влади та громадянського суспільства.

Особливістю сучасного державного управління має бути прагнення не лише ефективно виконувати законодавчі акти, але й впливати на вибір та втілення в життя відповідних політик, зокрема ґендерної політики.

3. Економічних. Реалізація програми з утвердження ґендерної рівності розглядається як важлива інвестиція в розбудову ефективної конкурентноздатної економіки країни, спроможної протистояти викликам глобалізованого світу, зокрема, через формування збалансованого ринку праці, розширення економічних можливостей для жінок і чоловіків, подолання бідності, покращання якості життя громадян.

Неврахування або недовикористання потенціалу жінок у економіці призводить до односторонності рішень, зменшення кількості економічно активного населення та уповільнення росту ВВП. Як свідчить світовий досвід, економічна ефективність програм із включенням ґендерної складової значно підвищується.

4. Фінансових. За часи незалежності в Україну інвестовано понад 100 млн грн зарубіжних коштів для впровадження ґендерної рівності. Більшість цих коштів витрачено на здійснення аналізу та вдосконалення національного та регіональних механізмів забезпечення ґендерної рівності, підтримку роботи національної ґендерної лінії, впровадження ґендерної освіти, підготовку матеріалів з міжнародних норм і кращих зарубіжних практик із впровадження рівності, навчання державних службовців всіх центральних та місцевих органів виконавчої влади, навчання представників організацій роботодавців та профспілок, сприяння розвитку підприємництва серед жінок через навчання їх основам підприємництва, випуск інформаційно-просвітницької та рекламної продукції, проведення інформаційних кампаній, створення і підтримку ґендерних центрів у більшості регіонів України, проведення наукових конференцій, здійснення наукових і соціологічних досліджень, участь у міжнародних заходах, щоденний моніторинг ЗМІ з проблематики прав жінок і дітей тощо.

З політики забезпечення рівних прав і можливостей в Україні вже зроблено немало:

- проведено узгодження і гармонізація національного законодавства з питань ґендерної рівності з міжнародними зобов'язаннями;
- відбулося виокремлення політики забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків як спеціального напрямку державної політики;
- визначено основні напрями державної ґендерної політики;
- розроблено і впроваджено національний механізм забезпечення ґендерної рівності;
- накопичується інтелектуальний та організаційний ресурс для проведення реформ, запроваджено мережі агентів змін в системі державного управління;
- створено передумови для формування Національного ґендерного бюро, одним із завдань якого має стати розгляд скарг на факти прямої або прихованої дискримінації, а також забезпечення результативності діяльності кадрових служб органів виконавчої влади шляхом запровадження у їх роботу сучасних ґендерних підходів щодо управління персоналом;
- забезпечено підготовку тренерів, які проводять тисячі тренінгів і охоплюють навчанням з ґендерної проблематики десятки тисяч учасників та учасниць;
- започатковано широке й системне впровадження ґендерних підходів у сферу освіти;
- проведено ґендерні аудити за методологією МОП у ключових інституціях ринку праці України;
- розпочато широкомасштабне навчання представників та представниць соціальних партнерів (організацій профспілок та роботодавців), Державної служби зайнятості та Державної інспекції праці щодо забезпечення рівних можливостей на робочому місці, колективних переговорів, недискримінації у сфері праці, рівної оплати праці рівної цінності;
- розпочато впровадження спеціальної програми з розвитку підприємництва серед жінок.

Для підтримки жінок в українському суспільстві механізмами формування та реалізації ґендерної політики в Україні, на нашу думку, є такі :

- запровадження спеціальних програм кар'єрного розвитку та громадсько-політичної активності жінок;

- мотивування до активної професійної та громадської діяльності жінок і чоловіків;
- визначення напрямів і перешкод для досягнення паритетного представлення жінок і чоловіків у різних сферах діяльності;
- забезпечення черговості призначень жінок і чоловіків на керівні посади;
- проведення оцінки впливу економічних реформ на стан обох статей та забезпечення врахування оцінки при проведенні державної економічної політики;
- усунення правових норм, що закріплюють професійну нерівність жінок і чоловіків;
- удосконалення робочого процесу шляхом розробки та впровадження нормативно-правових актів з охорони праці;
- унеможливлення дискримінації за ознакою статі в ході трудової діяльності;
- мотивації роботодавців запроваджувати європейські стандарти рівності співробітників і співробітниць у трудовій політиці;
- проведення аналізу причин виникнення жіночого і чоловічого травматизму на виробництві, у тому числі зі смертельними наслідками;
- впровадження ґендерно-чутливих програм для навчання підприємству та інтегрування в трудові колективи представників вразливих груп;
- мотивації підприємств усіх форм власності створювати/утримувати соціальну інфраструктуру, яка дозволяє працюючим гармонізувати сімейні та професійні обов'язки;
- визначення та попередження дискримінаційних ситуацій за ознакою статі у сфері охорони здоров'я;
- розробки та нормативного закріплення процедури моніторингу стану здоров'я та терміну життя чоловіків, які працюють на роботах зі шкідливими та важкими умовами праці;
- розробки та впровадження методики моніторингу та контролю щодо доступу жінок і чоловіків-сільського населення та представників/представниць уразливих груп до медичних послуг, а саме: послуг із профілактики та лікування раку молочної залози, раку шийки матки, запалення передміхурової залози, а також до програм протезування та реабілітації;
- активізації ґендерного компоненту у навчально-виховному процесі в системі освіти;
- підтримки науково-дослідної роботи, спрямованої на утвердження ґендерної рівності;
- стимулювання наукової діяльності жінок та підтримки творчих, талановитих жінок.

Також важливим для впровадження ґендерної рівності в Україні є:

- розробка та запровадження ефективних механізмів, що забезпечать жінкам участь у прийнятті суспільно важливих рішень;
- створення умов для підвищення рівня економічної незалежності жінок і чоловіків та для запобігання різним формам дискримінації у сфері економіки;
- створення умов для забезпечення рівних можливостей на ринку праці (запровадження принципу рівної оплати за працю рівної цінності, недопущення дискримінації у сфері праці, подолання ґендерної професійної сегрегації);
- формування ґендерної культури та усунення ґендерних стереотипів у суспільстві;
- розвиток системи освіти, вільної від ґендерних стереотипів, комплексне запровадження ґендер-

ного компоненту на всіх рівнях освіти, проведення та впровадження результатів наукових досліджень із ґендерної проблематики;

- забезпечення доступу до якісних послуг у сфері охорони здоров'я для жінок і чоловіків, пропагування та формування здорового способу життя;
- удосконалення національного механізму запобігання та протидії ґендерному насильству, формування суспільного неприйняття будь-яких форм насильства;
- створення умов для гармонізації професійних і сімейних обов'язків;
- запровадження системи ефективного реагування на факти ґендерної дискримінації.

↗ Враховуючи вищезазначене, основними механізмами формування та реалізації ґендерної політики в Україні є правовий, політичний, економічний, фінансовий. При здійсненні державної політики щодо впровадження ґендерної рівності слід застосовувати системний підхід, соціально-ґендерні програми повинні відповідати довгостроковій стратегії розвитку держави, орієнтуватися на досягнення конкретних результатів. Важливим є регулярний моніторинг, контроль, оцінювання ефективності та результативності такої політики із застосуванням соціальних і ґендерно-чутливих індикаторів.

Доцільно не виділяти ґендерну рівність в окрему сферу практичної діяльності, а слід досягти цієї мети через ґендерне інтегрування, розуміючи його в широкому значенні. Сформульовані декларативні наміри і чіткі критерії сприятимуть їх здійсненню. Тоді досягнення рівності між жінками та чоловіками стане невід'ємною частиною процесу утвердження демократії в Україні. Для цього необхідна політична воля перегляду існуючих ґендерних стосунків, а також структур, процесів і політик, що підтримують ґендерну нерівність. Важливо закріплення цієї політичної волі кроками на відповідному рівні.

Перспективи подальших розвідок. Подальші розвідки в даному напрямі слід направити на дослідження досвіду ґендерної політики країн світу. Аналіз із застосування позитивного досвіду інших країн дасть можливість забезпечити рівні права і можливості жінок і чоловіків в українському суспільстві.

Література.

1. Анупрієнко О. Ґендерна сегрегація в державному управлінні: пошук шляхів подолання / Анупрієнко О. // Вісник НАДУ, № 4, 2007. – С. 216–224.
2. Грицьак Н. В. Формування ґендерної політики в Україні: проблеми теорії, методології, практики : монографія / Грицьак Н. В. – К. : Вид-во НАДУ, 2004. – 384 с.
3. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/submitdecl.shtml.
4. Закон України «Про забезпечення рівних можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 № 2866-IV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon-rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2866-15>.
5. Інструменти інтегрування концепції соціально-ґендерної рівності в роботу органів місцевої влади : посібник / Н.Карбовська, Т.Литвинова, Л.Магдюк. – К. : 2010. – 120 с.
6. Лавриненко Н. Жестина: самореализация в семье и обществе (Ґендерный аспект) / Лавриненко Н. – К. : ВИПОЛ, 1999. – 172 с.

7. Мельник Т. Гендерна експертиза українського законодавства: сутність, необхідність та методологічні основи / Мельник Т. – К. : Логос, 2001. – 46 с.

8. Мірошниченко О. Права людини: гендерна рівність та міжнародне право [Електронний ресурс] / Мірошниченко О. // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 690–693. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11moatmp.pdf>.

9. «Цілі розвитку тисячоліття» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/russian/millenniumgoals/gender.shtml>.

УДК 35.076:004.738.5

Валерій Логвінов, Марія Мазуркевич

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ПОСЛУГ В ЕЛЕКТРОННІЙ ФОРМІ

В статті розглянуто ризики, що пов'язані з низьким рівнем доступності державних послуг в електронній формі, які можуть виникнути при впровадженні електронного урядування, сформульовано принципи, що мають бути враховані в ході розроблення державної політики в сфері формування системи електронних послуг.

Ключові слова: адміністративний регламент, доступність, електронний уряд, навички користувача, послуга, принципи, ризики, сервіс, якість.

Постановка проблеми

Впровадження електронних послуг є ключовим елементом розвитку електронного урядування, де кожен громадянин згідно з прийнятими Законами України «Про доступ до публічної інформації» та «Про адміністративні послуги» міг би мати вільний доступ до публічної інформації і адміністративних послуг, використовувати інформаційні технології для розширення власних можливостей і реалізації потенціалу.

На сьогодні в Україні склались певні передумови для якісних змін у цій сфері, зокрема: прийнято ряд нормативно-правових актів щодо впровадження електронного урядування; здійснено практично повне оснащення органів виконавчої влади обчислювальною технікою і базовим програмним забезпеченням; розроблені і функціонують сайти органів влади; здійснено певні заходи щодо створення телекомунікаційної інфраструктури центральних органів влади та переважної більшості їх територіальних підрозділів; впроваджуються системи відомчого електронного документообігу, автоматизації типових функцій; значна кількість державних службовців володіє базовими навичками застосування та використання інформаційних технологій.

Однак, поряд з цим, існує чимало питань, пов'язаних з забезпеченням доступності електронних послуг.

Забезпечення доступності державних послуг в електронній формі знаходиться в полі зору урядів

усіх країн, які впроваджують електронні послуги. Їх вирішенню присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних дослідників: Дубова Д.В., Дубової С.В., Даниліна А.В., Дрожжинова В.А., Чугунова А.В. та ін.

Отримання державних послуг в електронній формі залежить певною мірою від бажання і мотивації в їх отриманні з боку споживачів і техніко-технологічних можливостей доступу до послуг.

Ознайомлення з практикою впровадження електронних послуг вказує на те, що основним технічним рішенням забезпеченням доступності послуг є Інтернет-портал. Так, наприклад, на даний момент в Росії на офіційному порталі держпослуг розміщено 34 тис. 319 послуг, у тому числі 945 федеральних, 11 тис. 739 регіональних, 21 тис. 608 муніципальних і 27 інших. В електронному вигляді надаються 511 послуг, з яких 371 – регіональні і 140 – федеральні. Середня відвідуваність порталу – більше 7 млн на місяць, число авторизованих користувачів становить 1 млн 316 тис. 139 осіб [1].

Окрім порталу, в рамках реалізації електронного уряду встановлено 520 інфоматів в 30 регіонах РФ для отримання держпослуг тими, у кого немає доступу до Інтернету, в 39 центрах видачі електронно-цифрового підпису (ЕЦП) видано 800 ЕЦП. Про значну (у порівнянні з Україною) увагу до електронного уряду в РФ свідчать інвестиції в його створення, які в 2012 році складуть 6,5 млрд руб. (приблизно \$ 225 млн). Для порівняння: бюджет електронного уряду Естонії склав \$ 1,5 млрд Сінгапуру – \$ 15 млрд, США – \$ 36,65 млрд [1].

В результаті проведеного фондом «Громадська думка» опитування росіян про держпослуги в електронному вигляді з'ясувалося, що 28% опитаних не чули про них, і лише 26% хотіли б ними скористатися [2]. В Україні такі опитування не проводились.

В Естонії авторизований користувач має доступ до особистого розділу «Мої матеріали», де серед іншого можна створювати документи з підписом і користуватися ними спільно з іншими особами, замовляти повідомлення та надсилати листи з офіційного порталу www.eesti.ee [3]. Повна прозорість прийняття рішень та майже 100% використання механізмів електронного уряду призвели до більш активного залучення громадян до процесу прийняття рішень у якості членів суспільства, фахівців, користувачів. Будь-який естонець може зайти на сайт любого органу управління і переглянути список зустрічей або засідань, побачити і самі зустрічі в режимі онлайн, побачити на сайті того чи іншого міністерства, на якій стадії розгляду знаходиться його заява і яке рішення по ній прийнято.

В Україні технології електронного уряду поки не приділяється належної уваги (відсутні необхідні закони, програми, кошти). Лише наприкінці 2011 року Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію створення інтегрованої системи «Електронний уряд», реалізацію якої передбачається здійснити у три етапи [4].

До 2012 року будуть розроблені нормативно-правова та нормативно-технічна бази, необхідні для надання адміністративних послуг в електронному вигляді, створені стандарти взаємодії суб'єктів електронного уряду і єдина загальнодержавна система електронного документообігу. На цьому ж етапі органи державної влади та місцевого самоврядування почнуть надавати послуги громадянам у електронному вигляді. Зокрема, через Інтернет можна буде зареєструвати підприємство, подати звітність і т.д. До 2014 року в електронній формі надаватимуться послуги в усіх сферах суспільного життя. На третьому етапі, який триватиме до 2015 року,

Аналіз останніх досліджень і публікацій